

MOR DOSYA EDEBİYAT

Yayına Hazırlayanlar

Ceyda Karadas
Emine Ebru Çitil
Emirhan Deniz Çelebi
Nazlı Hazar
Tuğba Yavuz

Materyal Geliştirme Ekibi

Can Erhan Kızmaz, Ceyda Karadas, İpek Şahinler

Editör

İlayda Ece Ova

Tasarım ve Uygulama

Başak Nur Vanlıoğlu

Mor Dosya çalışması Sabancı Vakfı desteğiyle
Haziran 2018 – Mayıs 2019 tarihleri arasında Mor
Sertifika Programı kapsamında yürütülmüştür.

Sevgili Meslektaşımız;

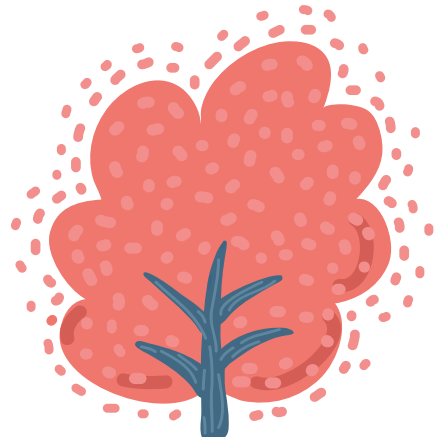
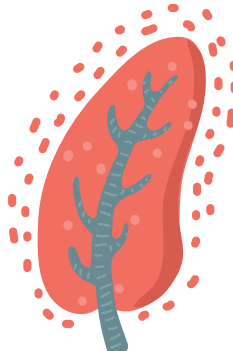
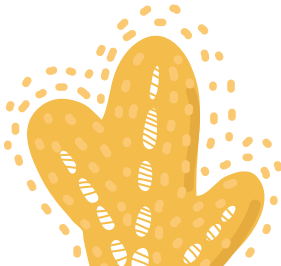
Masallarda toplumsal cinsiyet çalışması, öğrencilerimizin, farklı coğrafyalara ve zamanlara ait masallara toplumsal cinsiyet odaklı, eleştirel bir bakışla yaklaşarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalığının arttırılması amacıyla kurgulanmıştır.

Bu etkinliği müfredatınızın içeriğine uyum gösteren haftalarda gerçekleştirebilirsiniz. Aşağıda, müfredatta belirtilen hangi haftalarda bu etkinliği gerçekleştirebileceğinizle ilgili önerilerimizi görebilirsiniz.

İlgili çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı dersinin “metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirme ve okuma” hedefine yönelik olarak değerlendirilebilir. 9. sınıf müfredatı, 4. ünitede işlenmesi planlanmış olan “Masallar” bölümünde yardımcı materyal olarak kullanılabilir. Ayrıca, 10. sınıf müfredatı, 2. ünite “Hikaye” bölümünde çalışma uygulanabilir.

Oyuna yönelik her türlü yorum ve önerinizi
morsertifikaprogrami@sabanciuniv.edu
adresinden bizlere ulaştırabilirsiniz.

Edebiyat Ekibi
Mor Dosya 2019

MASALLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Çalışmanın Amacı:

Bu çalışma, aşağıda örnekleri sunulan lise öğretim programı kazanımları ile ilişkilendirilebilecek bir sınıf içi çalışma olarak tasarlanmıştır. Türkiye’den ve dünyadan masal örneklerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi sonucunda öğrencilere toplumsal cinsiyet farkındalığı kazandırma ve eleştirel bir gözle metin okuyup yorumlayabilme yetisinin kazandırılması hedeflenmektedir.

Kazanımlar:

- Öğrenciler, masallar vasıtasıyla hem ulusal hem de ulusötesi anlamda etkili olan toplumsal cinsiyet rollerini açığa çıkarıp eleştirel bir zeminde tartışmaya açar.
- Öğrenciler toplumsal cinsiyet çalışmaları alanına dair kavram ve terimlere aşinalık kazanır.
- Öğrenciler genel olarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.

Oyuna Başlamadan Önce...

Etkinliğin uygulanmasıyla ilgili:

- Çalışmanın başında, dersin konusu ve hedefleriyle toplumsal cinsiyeti ilişkilendirecek kısa bir bilgilendirme yapılır. Uygulayıcı bilgilendirme için PDR dosyası içinde bulunan sözlükten de faydalanabilir.
- Etkinlik tek ders saati içinde uygulanacaksa, okunacak masallar ve uygulanacak tema öğrenciler ile önceden paylaşılır ve öğrencilerin ilgili masalları okumuş olarak sınıfa gelmesi sağlanır.
- Etkinlik iki ders saatinde uygulanacaksa, masallar sınıf içinde sesli olarak

okunur.

- Etkinlik, masallara göre gruplar oluşturup grup çalışması olarak ya da haftalık proje çalışması olarak planlanabilir. Uygulayacağınız yöntemi seçerek, ilgili adımları takip etmeniz önerilir.

Oyunun Yönergesi

Birinci yönerge: Sınıf içi grup çalışması

- Sınıf gruplara ayrılır.
- (Tek ders saatinde ise) Her gruba önceden okudukları masalı kendi içlerinde kısaca özetlemeleri istenir.
- (İki ders saatinde ise) Her gruptan bir sözcünün masalı sesli olarak diğer öğrencilere okuması istenir.
- Masalın okunmasının ardından grup çalışmasına geçilir.
- Okunan metinler ve sözü edilen toplumsal cinsiyet kavramları bağlamında, aşağıda verilen “sınıf içi uygulama soruları”nı tartışma açmak için kullanabilirsiniz.
- Her gruba kendi masalının sorularının bulunduğu bir kart verilerek, okudukları masal ile ilişkili olarak soruları yanıtlamaları ve metnin toplumsal cinsiyet bağlamında eleştirisini yapmaları istenir. Öğrencilere bu çalışma için 15 dakika verilir.

5

- Sürenin sonunda her gruptan bir sözcü, metin hakkındaki eleştirilerini sınıf arkadaşlarıyla paylaşır. Bu paylaşım için her gruba 5 dakika verilir.
- Çalışmanın kapanışında “Kapanış Soruları” olarak bölümde belirtilen sorular sorulabilir.
- Masallar ve temalar çeşitlendirilebilir ve bu masallar için yeni sorular geliştirilebilir.

İkinci yönerge: Masalı yeniden yaz!

- Öğrencilere, toplumsal cinsiyet, temel kavramlar ve seçilen masal teması üzerine PDR dosyasındaki sözlükten de faydalanılarak genel bir bilgilendirme yapılır.
- Sınıf, masallara göre gruplara ayrılır. Gruplandırma yapmak için tercih ettiğiniz başka bir yöntem yoksa, öğrencilerin kendi aralarında gruplar oluşturmaları için 2 dakika verilir. Öğrenciler belirlenen gruplara göre bir arada oturur. Tüm gruplandırma ve yerleşme işleminin 5 dakikayı geçmemesi önerilir.
- Her gruptan bir sözcü, kendi grubunun masalını sınıfa okur.
- Okunan metinler ve bahsedilen toplumsal cinsiyet kavramları bağlamında, aşağıda verilen “Sınıf İçi Uygulama Soruları” tartışma açmak için kullanılır.
- Her gruba ait soru kartı, ilgili grup ile paylaşılır. Grupların bu soruları kendi içinde tartışması istenir. Bu çalışma için gruplara 15 dakika verilir.
- Tartışmanın ardından, öğrencilere masalın yeniden yazımı proje ödevi hakkında bilgi verilir.
 - Öğrenciler, masallarına ait soru kartını okuyup eleştirel bir bakışla inceledikleri metni, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında yeniden yazmalıdır.
 - Çalışmanın bu kısmı proje ödevi olarak hazırlanmalı, bir hafta sonrakı derste öğrenciler tarafından 10 dakikalık bir sunum, canlandır

ma ya da öğrencilerin seçeceği başka bir yöntem ile sınıf içinde paylaşılmalıdır. İstenirse, yeniden yazılmış eleştirel metin paralel ilerleyecek bir Tiyatro ya da Edebiyat Kulübü çalışması, yahut Görsel Sanatlar dersi projesi olarak iki öğretmen tarafından da devam ettirilebilir.

- Yazılan/sunulan metin, senaryo, resim veya metin çalışmalarından en çok beğenilenler, morsertifikaprogrami@sabanciuniv.edu adresi ile paylaşılabilir. Paylaşılan materyal sosyal medya hesaplarımızda yayınlanacaktır.
- Çalışmanın kapanışında “Kapanış Soruları” bölümünde belirtilen sorular sorulabilir.
- Masalları ve temalar çeşitlendirilebilir ve bu masallar için yeni sorular geliştirilebilir.

Örnek Tema: Kadının Metalaştırılması

Kullanılabilecek Masallar:

- Oduncunun Küçük Kızı
- Cinderella
- Şehrazat Masalları'ndan "Sultan Nurü"
- Keloğlan ve Padişahın Kızı

Sınıf İçi Uygulama Soruları:

- Edebiyat eserlerinin açılış pasajlarının tesadüf ürünü olmadığını aklımızda tutarak hikayelerin açılışlarına göz atalım. İlk iki veya üç satır vasıtasıyla biz okuyuculara nasıl bilgiler veriliyor?
 - Bu bilgilerle zihninizde hikayeye dair nasıl bir ön-tablo canlanıyor?
- Tahtayı ikiye bölelim ve bir yana "kadın karakterler", diğer yana "erkek karakterler" yazalım. Hikayelerdeki karakterleri bu başlıklar altına sıralayalım.
- Tahtaya sıraladığımız kadın karakterler hikayelerde nasıl resmedilmişler?
 - Onları bireysel ve toplumsal olarak hangi rollerde görüyoruz?
 - Tabloya, adlarının yanına, hikayelerdeki rollerini ve onları özetleyen nitelikte sıfatlar yazalım.
- Tahtaya sıraladığımız erkek karakterler hikayelerde nasıl resmedilmişler?
 - Onları bireysel ve toplumsal olarak hangi rollerde görüyoruz?
 - Tabloya, adlarının yanına, hikayelerdeki rollerini ve onları özetleyen nitelikte sıfatlar yazalım.
- Söz konusu kadın ve erkek karakterler ne gibi benzerlikler ve farklılıklar gösteriyor?
 - Bu durum okuyucu olarak algımızı nasıl etkiliyor?
- Okuduğumuz hikayelerde tavrı ve varoluşu, oluşturduğumuz tablodaki sıfatlarla benzerlik göstermeyen, daha "farklı" diyebileceğimiz karakterler var mı?

- Varsa varlığı, yoksa da olmayışı hikayelere daha geniş bir toplumsal çerçeveden bakarsak ne anlama geliyor?
- Hikayelerin sonunu okuduğunuzda şaşırdınız mı? Sizce tahmin edilebilir miydi?
 - Cevabınız evet ise bu neden ve nasıl olabiliyor?
- Yüzyıllar önce yazılmış olan bu hikayeler sizce hâlâ hayatlarımıza ve içinde yaşadığımız topluma dair bir şeyler söylüyor mu?
- Okuduğumuz eserlerin anlatıcılarının atanmış cinsiyetleri nelerdir?
 - Bu bize ne söylüyor? (Atanmış cinsiyet kavramı için PDR sözlüğe danışabilirsiniz)
- Size bugün hikayelerin sonunu yeniden yazma şansı verilseydi nasıl yazardınız?

Kapanış Soruları

9

- Bu dört masal da farklı kültürlere ait. Bu dört masalda ortak olan tema (konu) sizce nedir?
 - Bu temanın dünyanın farklı coğrafyalarından karşımıza aynı şekilde çıkması size neyi düşündürüyor?
- Masalarda kullanılan dil hakkında ne düşünüyorsunuz? “Kızını istemek”, “kızını vermek”, “kıza talip olmak”, “kızı almak” gibi söz öbeklerinin sizde yarattığı duygu nedir?
 - Günlük yaşamınızda bu fillerin insanlar için kullanıldığına sık şahit oluyormusunuz? Bu masalları okuduktan sonra bu konuya bakışınız değişti mi?
- Erkeğin para, mal, mülk ya da cesaret, kahramanlık ve kas gücü gibi özelliklere sahip olması onun başka bir insan üzerinde hak iddia etmesini doğru kılar mı?

- Bu masallarda genellikle erkeklerin ya bu özelliklerini kullanarak ya da kızın babasının muhtaç durumundan yararlanarak yukarıda belirttiğimiz dili kullanma ve evlenmek istedikleri insanları tek taraflı seçme hakkına sahip olduklarını görüyoruz. Sorgulanmamış kültürel kodların iletilmesinde karşımıza bu kez de “güç”, “iktidar” ilişkilerini yansıtan bir dil çıkıyor. Bir erkeğin bütün bu özellikleri kullanarak kendini ortaya koyması hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Güçsüz olmak nedir, cesur olmamak nedir? Bu özelliklere sahip olmak, insan olma özelliğimizi sizce etkiler mi? Bu özelliklerin erkeklerin sahip olması gereken özellikler gibi görülmesi toplumda cinsiyetlerin algılanmasında ne gibi olumsuzluklara neden olmaktadır? Masallardaki örnekler hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Evlilik yoluyla kadınların iradelerinin ve seçim yapabilme haklarının yok sayılması ve bu yolla bir ilişkiye zorlanmaları konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - Bu tür evliliklerde sevgiye sizce ne kadar yer vardır?
- “Gelin ata binmiş ya, kismet demiş”, “Gelin, hem giderim hem ağlarım demiş” gibi en başta bahsettiğimiz metalaştırıcı, şeyeleştirici dili pekiştiren deyişler hakkında ne düşünüyorsunuz?
 - Bütün bu deyişlerin kullanılması, sizce toplumda neyi pekiştiriyor? Bunları aşmanın yolları nelerdir?
- Masallar genellikle “gökten üç elma düşmüş, biri okuyanın, biri dinleyenin, biri de o masaldaki kahraman kimse onun kafasına” diye biter. Elmanın ödülü ya da mutlu sonu simgelediği düşünülebilir. Bu dört masalda da kafasına bir elma düşme olasılığı neredeyse hiç olmayan masal kahramanı kimdir?

SABANCI ÜNİVERSİTESİ
TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN ÇALIŞMALARI
MÜKEMMELİYET MERKEZİ

